

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 24. juni 2025 av Høyesterett i avdeling med

justitiarius Toril Marie Øie
dommer Henrik Bull
dommer Cecilie Østensen Berglund
dommer Are Stenvik
dommer Eyvin Sivertsen

HR-2025-1182-A, (sak nr. 25-033779SIV-HRET)
Anke over Agder lagmannsretts dom 20. januar 2025

A

(advokat Pål Sverre Hernæs)

mot

B

C

D

E

(advokat Per Jakob Ali Haakstad – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Stenvik:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder tolkningen av en overgangsregel i gjeldende arvelov fra 2019. Loven trådte i kraft 1. januar 2021.
- (3) F døde 15. april 2023. Han etterlot seg tre barn og to barnebarn etter en avdød datter. De tidligere instansene har lagt til grunn at tre av de fire barna mottok betydelige gaver før gjeldende arvelov trådte i kraft. Det fjerde barnet, A, har ikke mottatt noen slik gave.
- (4) Kort tid før han døde, fikk F utarbeidet et utkast til testament, hvor det fremgikk at A skulle arve så mye som arveloven tillater, og at arven til de øvrige arvingene skulle avkortes i den grad det lar seg gjøre. Dette begrunnes med at A ikke har fått slike «betydelige livsgaver» som de andre arvingene. Testamentet ble senere underskrevet, men ikke bevitnet av to personer, slik både tidligere og gjeldende arvelov som hovedregel krever.
- (5) Det ble åpnet offentlig skifte i dødsboet. Under skiftebehandlingen oppsto det uenighet mellom A og de øvrige arvingene om testamentet er gyldig som nødtestament, og om det er grunnlag for avkortning i arven til de øvrige arvingene. Agder tingrett besluttet at skiftetvistene skulle behandles ved allmennprosess, og A ble gitt frist for å reise sak.
- (6) A innga stevning til Agder tingrett med krav om at testamentet skulle anses som gyldig, og at det skulle foretas avkortning i arven til de øvrige arvingene.
- (7) Agder tingrett avsa 14. mars 2024 dom hvor de øvrige arvingene ble frifunnet og A dømt til å erstatte deres sakskostnader med 300 000 kroner.
- (8) A anket til lagmannsretten. Ved dom 20. januar 2025 kom Agder lagmannsrett til at anken måtte forkastes. Domsslutningen lyder slik:
- «1. Anken forkastes.
 - 2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler A 371.500 – trehundreogsyttiéntusenfemhundre – kroner til B, C, E og D i fellesskap, innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
 - 3. I sakskostnader for tingretten betaler A 300.000 – trehundretusen – kroner til B, C, E og D i fellesskap, innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.»
- (9) Lagmannsretten kom til at testamentet ikke er gyldig som nødtestament. I spørsmålet om avkortning i arv kom lagmannsretten til at arveloven 1972 § 38 gjelder for eventuelle beslutninger og forutsetninger om avkortning frem til gjeldende lovs ikrafttredelse 1. januar 2021. Noen beslutning eller forutsetning forut for denne datoen fant lagmannsretten ikke bevist. Fra 1. januar 2021 er avkortning etter lagmannsrettens syn ikke lenger mulig, fordi arveloven § 75 første ledd krever at avkortning settes som betingelse senest samtidig med at gaven gis.

- (10) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjaldt saksbehandlingsfeil i form av mangelfulle domsgrunner knyttet til om vilkårene for nødtestament er oppfylt, og rettsanvendelsen vedrørende spørsmålet om avkortning i arv.
- (11) Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 3. april 2025 ble anken over rettsanvendelsen fremmet til behandling. For øvrig ble anken ikke tillatt fremmet.
- (12) Innenfor rammen av henvisningsbeslutningen står saken i samme stilling som for lagmannsretten.

Partenes syn på saken

- (13) Ankende part – A – har i korte trekk gjort gjeldende:
- (14) Overgangsregelen i arveloven § 180 sjette ledd må forstås slik at det er arveloven 1972 § 38 som regulerer arvelaters mulighet til å fastsette avkortning i arv på grunn av gaver som ble gitt før 1. januar 2021. Dette er den naturlige forståelsen av lovens ordlyd. Tolkningen støttes av hensynet til arvelatere som har gitt gaver under den tidligere loven i tillit til at de senere kan beslutte avkortning. Arvinger som har mottatt gaver under den tidligere loven, har ingen aktverdig grunn til å innrette seg på at avkortning ikke vil skje. Lagmannsretten har derfor tolket overgangsregelen feil. Siden lagmannsretten ikke har tatt stilling til om avkortning er bestemt eller forutsatt etter 1. januar 2021, må dommen oppheves.
- (15) Ankende part har lagt ned slik påstand:
- «1. Lagmannsrettens dom oppheves for så vidt gjelder spørsmålet om avkortning i arv og sakskostnader.
 2. B, C, E og D dømmes til å betale sakens kostnader for Høyesterett.»
- (16) Ankemotpartene – B, C, D og E – har i korte trekk gjort gjeldende:
- (17) Ordlyden i arveloven § 180 sjette ledd må forstås slik at gjeldende lovs regler om avkortning gjelder fullt ut for gaver som er gitt tidligere, når det – som her – ikke forut for lovens ikrafttredelse ble bestemt eller forutsatt at avkortning skal skje. Lovens formål og reelle hensyn støtter opp under denne tolkningen. Lovgiver har ansett den nye regelen som den beste, og det vil være kompliserende og prosessdrivende om den tidligere loven fortsatt må brukes i lang tid fremover. Lagmannsrettens lovtolkning er derfor riktig, og anken må forkastes.
- (18) Ankemotpartene har lagt ned slik påstand:
- «1. Anken forkastes.
 2. A dømmes til å betale sakskostnader for Høyesterett.»

Mitt syn på saken

Rettsreglene og sakens problemstilling

- (19) Avkortning i arv innebærer at formue som en livsarving har mottatt fra arvelateren mens denne levde, skal komme til fradrag i livsarvingens arvelodd. Formuesoverføringen behandles dermed som forskudd på arv.
- (20) Reglene om hvordan avkortning fastsettes, ble endret da gjeldende arvelov trådte i kraft 1. januar 2021. En viktig forskjell er at arvelateren etter den tidligere arveloven fra 1972 når som helst kunne bestemme eller forutsette at det skal avkortes, mens avkortning etter gjeldende lov må fastsettes senest når gaven gis.
- (21) Arveloven 1972 § 38 første punktum lød slik:
- «Har arvelataren gitt ein livsarving ei monaleg gåve utan at dei andre livsarvingane har fått tilsvarende verdiar, skal gáva avkortast i arven til mottakaren som forskot dersom arvelataren har fastsett det eller det blir godtgjort at avkorting vil vere i samsvar med føresetnadene til arvelataren.»
- (22) Gjeldende lovs § 75 første ledd lyder slik:
- «Har en livsarving mottatt en ytelse av økonomisk verdi fra arvelateren, skal ytelsen avkortes i livsarvingens arv hvis dette var satt som en betingelse for ytelsen. En betingelse om avkorting bør være skriftlig og gjort kjent for de andre livsarvingene.»
- (23) Avkortning må altså etter gjeldende lov være satt som «betingelse» for gaven. I dette ligger et *samtidighetskrav*; avkortning må komme til uttrykk som et vilkår senest når gaven gis.
- (24) Denne forskjellen mellom gammel og ny lov reiser et spørsmål om lovvalg for gaver som ble gitt før 1. januar 2021.
- (25) Overgangsregler er gitt i arveloven § 180. Hovedregelen følger av første ledd, hvor det heter:
- «Loven gjelder for dødsfall som finner sted etter lovens ikrafttredelse.»
- (26) De påfølgende leddene inneholder særlige overgangsregler. Sjetten ledd gjelder bestemmelsene i kapittel 9, hvor § 75 om avkortning i arv hører hjemme, og lyder slik:
- «Kapittel 9 i denne loven gjelder når avtalen inngås eller disposisjonen foretas etter lovens ikrafttredelse.»
- (27) Selv om det ikke fremgår uttrykkelig, må regelen forstås slik at den nye loven *bare* gjelder for avtaler og disposisjoner foretatt etter ikrafttredelsen. Den tidligere loven skal med andre ord fortsatt gjelde for avtaler og disposisjoner som ble foretatt før loven trådte i kraft. Det betyr at hvis en livsarving mottok en betydelig gave og arvelateren før 1. januar 2021 bestemte eller forutsatte at avkortning skal skje, reguleres forholdet av arveloven av 1972. Så langt er rettsstillingen klar.

- (28) Det er derimot uavklart hva som gjelder i den situasjonen vi her står overfor, hvor gaven ble gitt før 1. januar 2021, uten at det før denne datoen ble fastsatt eller forutsatt at avkortning skal skje. A gjør gjeldende at det er tilstrekkelig for at den gamle loven skal komme til anvendelse, at gaven ble gitt før 1. januar 2021. Ankemotpartene anfører at også arvelaterens bestemmelse eller forutsetning om avkortning må ligge forut for denne datoen. Lagmannsretten tolket overgangsbestemmelsen på den sistnevnte måten. Spørsmålet for Høyesterett er om dette er riktig lovtolkning.

Lovens ordlyd

- (29) Overgangsregelen i arveloven § 180 sjette ledd knytter lovvalget til tidspunktet for «avtalen» eller «disposisjonen». Alternativet «avtalen» sikter til avtaler om råderett over fremtidig og falt arv etter § 73. Alternativet «disposisjonen» omfatter avkall på arv etter § 74. For avkortningsregelen i § 75 må «disposisjonen» være den betingede ytelsen – typisk gaven – som gir grunnlag for avkortning etter paragrafens første ledd.
- (30) I tråd med dette skriver lagmannsretten at det «samsvarer ... best med lovens ordlyd at 'disposisjonen' sikter til selve gavedisposisjonen». Det heter imidlertid også at det «kan ... argumenteres for at de forhold man bygger på for å komme til at det var arvelaters forutsetning at avkortning skulle skje, er en disposisjon».
- (31) Det er det siste synspunktet ankemotpartene gjør gjeldende for Høyesterett.
- (32) Jeg er enig i at arvelaters etterfølgende forutsetning om avkortning – iallfall om den er kommet til uttrykk utad – kan karakteriseres som en disposisjon. Etter mitt syn er det imidlertid ikke slike disposisjoner overgangsregelen i arveloven § 180 sjette ledd sikter til. Bestemmelsen regulerer anvendelsen av reglene i kapittel 9 «i denne loven», altså gjeldende arvelov, som *ikke* anerkjenner etterfølgende bestemmelser eller forutsetninger om avkortning. Den eneste disposisjonen som omtales i arveloven § 75 første ledd, er arvelaters betingede ytelse. Den naturlige forståelsen av ordlyden er at det er denne betingede ytelsen – altså gavedisposisjonen – ordet «disposisjonen» i § 180 sjette ledd refererer til.
- (33) Ordlyden taler således for at arveloven § 75 gjelder dersom gaven er gitt etter lovens ikrafttredelse. For gaver som er gitt før 1. januar 2021, gjelder arveloven 1972 § 38.

Andre rettskildefaktorer

- (34) Forarbeidene gir ingen nærmere veiledning for tolkningen av overgangsregelen i arveloven § 180 sjette ledd.
- (35) Heller ikke rettslitteraturen gir avgjørende bidrag til løsningen. Tolkningsspørsmålet anses som uavklart, og det gis uttrykk for ulike oppfatninger.
- (36) Reelle hensyn kan anføres i begge retninger.
- (37) A anfører at livsarvinger som mottok gaver etter den gamle arveloven, må ha vært forberedt på at arvelater senere beslutter avkortning, og at de derfor ikke har noen legitim

interesse i å bli beskyttet mot avkortning gjennom ny lovgivning. Hun argumenterer også med at arvelater kan ha innstilt seg på at avkortning kan skje på et senere tidspunkt, og at denne forutsetningen bør beskyttes.

- (38) Ankemotpartene legger særlig vekt på at det vil være komplisert for brukerne å forholde seg til to lover i lang tid fremover. De argumenterer også med at den nye loven gir en bedre regel, som i større grad varetar hensynet til forutberegnelighet for arvingene og vil føre til færre tvister. Hensynet til arvelatere som måtte ha innrettet seg på muligheten for etterfølgende avkortning, er tilstrekkelig varetatt ved at de kunne treffe beslutning om avkortning i overgangsperioden mellom vedtakelsen og ikrafttreddelsen av den nye arveloven.
- (39) Lagmannsretten synes å legge avgjørende vekt på at en tolkning i samsvar med lovens ordlyd vil føre til at den gamle arveloven vil gjelde parallelt med den nye i «uoverskuelig fremtid». Jeg er enig i at det er enklest for det rettssøkende publikum om det bare er én lov å forholde seg til. Det ligger imidlertid i overgangsregelens natur at de to lovene i en periode vil gjelde side om side. Hvorvidt det vil virke konfliktdempende og gi økt forutberegnelighet om virketiden for den gamle loven begrenses mest mulig, synes jeg det er vanskelig å ha noen sikker formening om. Den tolkningen som ankemotpartene tar til orde for, vil kunne reise vanskelige bevissspørsmål, ikke minst i tilfeller hvor arvelaters forutsetning om avkortning har vokst frem over tid og søkes underbygd med bevis fra både før og etter skjæringspunktet mellom de to lovene.
- (40) Alt i alt kan jeg ikke se at reelle hensyn peker klart i én bestemt retning, og de er under enhver omstendighet ikke av en slik styrke at den naturlige forståelsen av ordlyden bør fravikes.

Konklusjon og sakskostnader

- (41) Arveloven § 180 sjette ledd innebærer at lovens § 75 regulerer spørsmål om avkortning på grunn av gaver som er gitt etter lovens ikrafttreddelse. For gaver som er gitt før 1. januar 2021, gjelder arveloven 1972 § 38.
- (42) Anken over lagmannsrettens rettsanvendelse fører etter dette frem. Siden lagmannsretten ikke har tatt stilling om F etter 1. januar 2021 har bestemt eller forutsatt at avkortning skal skje, må dommen oppheves, jf. tvisteloven § 30-14 første ledd.
- (43) A har vunnet saken for Høyesterett og har krav på dekning av nødvendige sakskostnader etter tvisteloven § 20-2 første ledd, jf. § 20-5 første ledd. Advokat Hernæs har på vegne av A fremmet krav om dekning av 206 325 kroner. Kravet utgjør i sin helhet salær for til sammen 58,25 timer advokatarbeid. I tillegg kommer merverdiavgift og rettsgebyr, slik at samlet beløp utgjør 289 442 kroner. Kostnaden anses å overstige det som er nødvendig, sett i lys av sakens begrensede omfang og kompleksitet. Jeg finner at kravet kan tas til følge med 150 000 kroner. Merverdiavgift med 37 500 kroner og rettsgebyr på 31 536 kroner kommer i tillegg.

(44) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom oppheves for så vidt gjelder spørsmålet om avkortning i arv og sakskostnader.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler B, C, D og E, én for alle og alle for én, til A 219 036 – tohundreogtrentusenogtrettiseks – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.

(45) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(46) Dommer **Østensen Berglund:** Likeså.

(47) Dommer **Sivertsen:** Likeså.

(48) Justitiarius **Øie:** Likeså.

(49) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom oppheves for så vidt gjelder spørsmålet om avkortning i arv og sakskostnader.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler B, C, D og E, én for alle og alle for én, til A 219 036 – tohundreogtrentusenogtrettiseks – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.